

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie roli społeczeństwa obywatelskiego w umowie o wolnym handlu UE–Japonia

(opinia z inicjatywy własnej)

(2015/C 012/06)

Sprawozdawca: **Laure BATUT**

Współsprawozdawca: **Eve PÄÄRENDSON**

Dnia 19 września 2013 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie:

roli społeczeństwa obywatelskiego w umowie o wolnym handlu UE – Japonia

(opinia z inicjatywy własnej).

Sekcja Stosunków Zewnętrznych, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 18 września 2014 r.

Na 502. sesji plenarnej w dniach 15–16 października 2014 r. (posiedzenie z 15 października) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 133 do 1 – 3 osoby wstrzymały się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Wnioski

1.1.1 Handel UE i Japonii stanowi razem jedną trzecią handlu światowego. Partnerstwo, któremu towarzyszy ambitna, kompleksowa i wzajemnie korzystna umowa o wolnym handlu (FTA)/umowa o partnerstwie gospodarczym (EPA) między UE a Japonią, pobudziłoby wzajemny handel i inwestycje i mogłoby poprawić stan ich gospodarek, zwiększyć możliwości zatrudnienia i umocnić międzynarodowe zasady i standardy. Obywatele w UE i Japonii przyjęliby z zadowoleniem sprawiedliwy podział oczekiwanych korzyści, ale pozostają czujni i nie chcą, by obniżyły się obowiązujące u nich standardy.

1.1.2 EKES wita z zadowoleniem negocjacje z Japonią dotyczące FTA/EPA, zwłaszcza decyzję o ich kontynuacji po przeprowadzeniu przeglądu po pierwszym roku. Niemniej Komitet ubolewa nad brakiem informacji o trwających negocjacjach i ich nieprzejrzystym charakterze. Zważywszy, że promowanie i ochrona interesów konsumentów jest istotnym sposobem zapewnienia szerokiego poparcia publicznego dla umowy, EKES wzywa do ustanowienia mechanizmów konsultacji podobnych do tych, które stosuje się w ramach negocjacji dotyczących transatlantyckiego partnerstwa handlowo-inwestycyjnego (TTIP). Zapewniłoby to lepsze informowanie społeczeństwa obywatelskiego o komparatywnej przewadze, jaką zyskałyby zainteresowane strony w wyniku otwarcia rynków między UE i Japonią. W związku z tym EKES zachęca obie strony do poprawy przejrzystości i skutecznego przepływu informacji związanych z negocjacjami poprzez utworzenie oficjalnego mechanizmu informowania społeczeństwa obywatelskiego, a następnie struktury konsultacji w ramach umowy. Ponadto Komitet wskazuje, że unijne i japońskie przedsiębiorstwa już teraz mogą odnosić korzyści z Okrągłego Stołu Biznesu UE–Japonia, który stanowi platformę zaangażowania i konsultacji.

1.2 Zalecenia

1.2.1 EKES nalega na pełne informowanie go o przeglądzie oceny skutków z 2012 r. Domaga się, by jak najszybciej poinformowano go o harmonogramie realizacji, zwłaszcza harmonizacji standardów technicznych, i uważa, że przed podjęciem jakiegokolwiek decyzji należy opublikować we wszystkich językach urzędowych UE dokument, który byłby bardziej precyzyjny niż ocena skutków.

1.2.2 EKES wzywa UE do podjęcia wszelkich środków, aby osiągnąć, co następuje:

- by umowa odzwierciedlała wartości wyznawane przez UE w świecie, i by zachowano normy środowiskowe, społeczne, sanitarne i kulturowe, tak aby korzyści z umowy były sprawiedliwie dzielone między obywatelami, konsumentami, pracownikami i przedsiębiorstwami;
- by obie strony potraktowały ambitnie nie tylko kwestię obniżek taryf, ale również ograniczenie barier pozataryfowych, i by jednocześnie podjęły ambitne zobowiązania w kwestii osiągnięcia spójności regulacyjnej; by nie obniżyły przy tym własnych standardów i norm, ani poziomu zatrudnienia, i by działały na zasadzie pełnej wzajemności, nie osłabiając zaangażowania UE na rzecz układów wielostronnych w ramach WTO;
- by promowanie interesów i zdrowia konsumentów zostało uznane przez obie strony za kwestię o podstawowym znaczeniu;
- by w umowie zapisano zasadę ostrożności i by zagwarantowano pewność prawa w handlu produktami rolnospożywczymi w odniesieniu do oznaczeń geograficznych stosowanych przez obie strony;
- by poświęcono osobny rozdział MŚP, gdyż stanowią one ponad 99 % wszystkich przedsiębiorstw zarówno w UE, jak i w Japonii, i głównie one tworzą nowe miejsca pracy – dzięki czemu MŚP mogłyby liczyć na wzrost konkurencyjności i zmniejszenie ograniczeń; chodzi tu o poprawę wzajemnego dostępu do rynku i pełne informowanie MŚP o nowych możliwościach biznesowych, które powinny się pojawić w związku z umową;
- by włączono do umowy istotny i pozytywny rozdział poświęcony usługom, który zawierałby wystarczające gwarancje i czerpałby z istniejących umów zawartych przez UE, gdyż jest to istotna szansa obecnych negocjacji;
- by zachowano szczególnie charakter usług publicznych w UE, zgodnie z zobowiązaniami wynikającymi z Traktatu;
- by obie strony zadbały w stosownych przypadkach o równy dostęp do rynków zamówień publicznych w warunkach pewności prawa;
- by potwierdzono prawo każdej ze stron do ustanawiania przepisów i ustalania priorytetów i polityki w dziedzinie zrównoważonego rozwoju, zatrudnienia i środowiska naturalnego;
- by w tym celu umowa zawierała ambitny rozdział dotyczący zrównoważonego rozwoju, i by zapewniono w nim pierwszoplanowe miejsce społeczeństwu obywatelskiemu; rozdział ten powinien obejmować co najmniej następujące elementy:
- poszanowanie zobowiązań wynikających z członkostwa obu stron w MOP-ie i z ośmiu podstawowych konwencji MOP-u jako minimalnych warunków do spełnienia;
- zobowiązanie do propagowania i wdrażania przepisów i inicjatyw w dziedzinie środowiska;
- zobowiązanie do zarządzania zasobami naturalnymi i wykorzystywania ich w sposób zrównoważony i zgodnie z umowami międzynarodowymi.

Biorąc pod uwagę bardzo delikatny charakter rozstrzygnięcia sporów między inwestorem a państwem, a także rozbieżne opinie różnych zainteresowanych stron, EKES z zadowoleniem przyjmuje rozpoczęcie przez Komisję konsultacji publicznych w związku z transatlantyckimi negocjacjami handlowymi i oczekuje ich rezultatów z wielkim zainteresowaniem⁽¹⁾. EKES uważa, że zważywszy na siłę japońskiej demokracji, gromadząc poglądy zainteresowanych podmiotów strony japońskiej na ten temat, można by ułatwić negocjacje dzięki uzyskanym informacjom.

1.2.3 Dialog między społeczeństwem obywatelskim Japonii i UE będzie istotnym wkładem w umowy FTA/EPA. Komitet zaleca, by powołano wspólny organ konsultacyjny w ramach umów FTA/EPA między UE a Japonią, tak jak to miało miejsce w przypadku innych umów zawartych niedawno przez Unię Europejską, i by w trakcie negocjacji przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego obu stron przedyskutowali jego rolę. Należy przyznać temu organowi możliwość zajmowania się wszystkimi dziedzinami umowy i przedstawiania swego stanowiska. Komitet zdecydowanie zaleca, by przynajmniej połowa europejskich członków była nominowana przez EKES, który jest organem doradczym UE odpowiedzialnym za reprezentowanie interesów europejskiego zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego.

1.2.3.1 EKES nawiązał już doskonałe kontakty z organizacjami reprezentującymi japońskich pracowników, pracodawców, rolników, spółdzielców, konsumentów, oraz z organizacjami pozarządowymi, organizacjami nienastawionymi na zysk i uniwersytetami⁽²⁾. Dzięki Komitetowi Monitorującemu UE – Japonia Komitet zajmuje wiodącą pozycję w propagowaniu dialogu i konsultacji ze społeczeństwem obywatelskim obu stron.

2. Kontekst

2.1.1 UE i Japonia postanowiły wzmocnić łączące ich więzy, otwierając negocjacje w sprawie umowy o wolnym handlu i umowy o partnerstwie gospodarczym (FTA/EPA). Równolegle negocjowane jest porozumienie o partnerstwie strategicznym⁽³⁾. Komitet z zadowoleniem przyjmuje pozytywne rezultaty przeglądu przeprowadzonego po pierwszym roku i decyzję o kontynuowaniu negocjacji. Jeśli spełnią się oczekiwania, to eksport UE do Japonii zwiększy się o 30 %, unijne PKB o 0,8 %, a w UE powstanie 400 000 nowych miejsc pracy. PKB Japonii wzrośnie o 0,7 %, a jej eksport do Europy o 24 %, a umowa umocni centralną rolę handlową i inwestycyjną UE we Wschodniej Azji⁽⁴⁾.

2.1.2 UE i Japonia wyznają wiele wspólnych wartości i zasad, takich jak demokracja, praworządność i prawa człowieka oraz gospodarka rynkowa cechująca się wysokim poziomem technologicznej wiedzy fachowej. Jednocześnie stoją przed podobnymi wyzwaniami (np. starzejące się i kurczące populacje) i muszą znaleźć nowe źródła wzrostu i zatrudnienia.

2.1.3 Chociaż nie da się łatwo porównać ze sobą⁽⁵⁾ organizacji społeczeństwa obywatelskiego w obu regionach oraz ich mechanizmów konsultacji, to rozwój dialogu między tego rodzaju organami byłby bardzo ważnym uzupełnieniem każdej umowy. UE uczyniła z dialogu społecznego i obywatelskiego, poprzez wyposażenie go w ramy instytucjonalne, jedną z podstaw swojego modelu społecznego, zaś Japonia uznaje wagę społeczeństwa obywatelskiego w szerszym tego słowa znaczeniu (Rada ds. Polityki Zatrudnienia, Forum Wielostronne).

2.2 **Zarówno w Japonii, jak i w UE**, podejmuje się działania na rzecz pobudzenia gospodarki⁽⁶⁾. Dług publiczny Japonii wynosi obecnie ok. 230 % jej PKB. Silna pozycja jena spowodowała spadek atrakcyjności importu, zaś po potrójnej katastrofie w Fukushima handel detaliczny zmalał o 2,3 % w ciągu jednego roku (luty 2013 r.).

⁽¹⁾ Opinia EKES-u, REX/390, EESC-2013-05469, sprawozdawca J. Krawczyk, współsprawozdawca S. Boyle (z 4 czerwca 2014 r.).

⁽²⁾ W Japonii utworzono cztery instytuty UE (uniwersyteckie konsorcja) przy finansowym wsparciu UE; w Japonii nauczyciele akademicy traktowani są jako podmioty społeczeństwa obywatelskiego (http://www.eeas.europa.eu/eu-centres/eu-centres_en.pdf).

⁽³⁾ Umowa o partnerstwie strategicznym obejmuje współpracę polityczną, ogólną i sektorową (np. badania naukowe, innowacje, przestrzeń kosmiczną, edukację, kulturę, energię, współpracę na rzecz rozwoju, zarządzanie klęskami żywiołowymi itp.).

⁽⁴⁾ Komisja Europejska, sprawozdanie z oceny skutków dotyczące stosunków handlowych UE – Japonia, pkt 5.1.3 (lipiec 2013 r.).

⁽⁵⁾ Dz.U. C 97 z 28.4.2007, s. 34.

⁽⁶⁾ Chodzi o tzw. trzy strzały premiera Shinzō Abe, które składają się na tzw. abenomikę, czyli połączenie środków w trzech kluczowych dziedzinach: polityce pieniężnej oraz w zakresie bodźców fiskalnych i reform strukturalnych, by zapewnić długoterminowy, trwały wzrost gospodarki japońskiej i pobudzić inwestycje kapitałowe w sektorze prywatnym.

2.2.1 Dwustronne umowy o wolnym handlu otwierają Japonię na handel światowy i przyczyniają się do tworzenia obszarów integracji regionalnej. Od 2002 r. kraj ten zawarł wiele umów dwustronnych, nie tylko w Azji, ale także z krajami Ameryki Łacińskiej i ze Szwajcarią. Obecnie Japonia negocjuje umowę trójstronną z Chinami i Republiką Korei. Japonia uczestniczy ponadto w negocjacjach dotyczących partnerstwa transpacyficznego (TPP).

2.2.2 Japonia i UE podpisały już kilka ważnych umów ułatwiających procedury handlowe, w tym w zakresie telekomunikacji, produktów chemicznych i farmaceutycznych, praktyk antykonkurencyjnych, nauki i technologii oraz współpracy i pomocy administracyjnej⁽⁷⁾.

3. Handel i zrównoważony rozwój

3.1 Dążenie do osiągnięcia wzrostu gospodarczego poprzez zglobalizowany handel może mieć wpływ na środowisko⁽⁸⁾. W opinii w sprawie negocjowania nowych umów handlowych⁽⁹⁾ Komitet podkreślił, że istotne jest włączenie do negocjacji handlowych UE rozdziału dotyczącego handlu i zrównoważonego rozwoju. Powinien on zawierać przepisy środowiskowe i społeczne przyznające pierwszoplanową rolę monitorującą społeczeństwu obywatelskiemu.

3.2 Negocjacje między UE i Japonią w sprawie FTA/EPA dają obu stronom możliwość potwierdzenia zaangażowania, na poziomie międzynarodowym, na rzecz trzech filarów rozwoju zrównoważonego: wzrostu gospodarczego, rozwoju społecznego i ochrony środowiska. Od czasu podpisania FTA z Republiką Korei⁽¹⁰⁾ elementy te stanowią centralną część wszystkich negocjacji handlowych prowadzonych przez UE i każdej umowy. Różnorodność biologiczna, zmiana klimatu, rybołówstwo, leśnictwo oraz dzika flora i fauna są priorytetami dla UE i świata. Strony powinny potwierdzić swoje zaangażowanie w wielostronne umowy środowiskowe.

3.3 Każda nowa umowa powinna potwierdzać prawo państw członkowskich UE i Japonii do stanowienia przepisów i określania priorytetów w dziedzinie zrównoważonego rozwoju oraz zachęcać obie strony do poszanowania norm pracy bądź ochrony środowiska, zgodnie z ich zobowiązaniami wynikającymi z norm i umów międzynarodowych w tych dziedzinach.

3.4 Umowy FTA/EPA⁽¹¹⁾ będą okazją do przypomnienia tego zobowiązania (ewentualna ratyfikacja i skuteczne wdrożenie konwencji MOP-u)⁽¹²⁾ oraz do wzmocnienia dialogu i współpracy dwustronnej w kwestiach związanych z pracą, w tym w obszarach objętych programem na rzecz godnej pracy.

3.4.1 Jako przedstawiciel całego europejskiego społeczeństwa obywatelskiego, EKES podkreśla, że korzyści FTA/EPA mogą być różnie odczuwane⁽¹³⁾ możliwość zwrócenia się o konsultacje lub procedurę rozstrzygnięcia sporów w wypadku nieosiągnięcia celów rozdziału poświęconego zrównoważonemu rozwojowi;⁽¹⁴⁾

3.4.2 Oczekuje się, że zatrudnienie w UE wzrośnie (w ujęciu procentowym) w sektorze maszyn i urządzeń elektrycznych, rolnictwie, leśnictwie, przetwórstwie spożywczym, ubezpieczeniach i branżach budowlanych; należy natomiast spodziewać się pewnego spadku zatrudnienia w przemyśle chemicznym, motoryzacyjnym, metalurgicznym i wyrobów metalowych oraz w sektorze transportu lotniczego⁽¹⁵⁾. Należy określić te problemy na wczesnym etapie, by zastosować odpowiednie środki na rzecz pomocy i zmiany kwalifikacji. Istotne jest, by równomiernie rozłożyć korzyści między przedsiębiorstwa, pracowników, konsumentów i szerzej pojęte społeczeństwo obywatelskie, a jednocześnie chronić przed wszelkimi większymi zakłóceniami i zapewnić możliwość stosownej rekompensaty⁽¹⁶⁾.

⁽⁷⁾ Chodzi o następujące umowy: umowa o wzajemnym uznaniu między UE a Japonią, umowa dotycząca współpracy w odniesieniu do praktyk antykonkurencyjnych; umowa o nauce i technologii oraz umowa dotycząca współpracy i wzajemnej pomocy administracyjnej.

⁽⁸⁾ COM(2006) 567 final, http://europa.eu/legislation_summaries/external_trade/r11022_pl.htm

⁽⁹⁾ Dz.U. C 211 z 19.8.2008, ss. 82-89.

⁽¹⁰⁾ FTA UE – Korea (rozdział 13): Dz.U. L 127 z 14.5.2011, ss. 62-65.

⁽¹¹⁾ Zob. np. art. 13.4 ust. 3 umowy o wolnym handlu między UE a Koreą: Dz.U. L 127 z 14.5.2011, ss. 62-65.

⁽¹²⁾ Konwencje nr 87 i 98 dotyczące wolności zrzeszania się i prawa do rokowań zbiorowych; nr 29 i 105 dotyczące zniesienia pracy przymusowej; nr 138 i 182 w sprawie eliminacji pracy dzieci, oraz nr 100 i 111 w sprawie zniesienia dyskryminacji w odniesieniu do zatrudnienia i wykonywania zawodu.

⁽¹³⁾ Komunikat COM(2010) 343 final.

⁽¹⁴⁾ Komisja Europejska, *ibid.*, punkt 5.2.2, 5.3 i 5.6.2.

⁽¹⁵⁾ Sprawozdanie KE z oceny skutków dotyczące stosunków handlowych UE – Japonia (2012), s. 49.

⁽¹⁶⁾ Na przykład z tytułu Europejskiego Funduszu Dostosowania do Globalizacji.

4. Konsultacje ze społeczeństwem obywatelskim

4.1 Informacje i przejrzystość

4.1.1 EKES, który z zadowoleniem przyjmuje rolę istotnego partnera Komisji w ramach przyznanych mu kompetencji, wyraża ubolewanie z powodu braku przejrzystości obecnych negocjacji, co jest podkreślone przez obie zainteresowane strony. Mandat uzyskany przez Komisję nie został podany do wiadomości publicznej, podczas gdy negocjacje powinny być możliwie jak najbardziej otwarte i przejrzyste. Wiele japońskich i europejskich organizacji społeczeństwa obywatelskiego skarży się, że otrzymuje jedynie fragmentaryczne informacje o negocjacjach. Wpływa to na treść negocjacji, a także na możliwości przedstawienia stanowiska w tej kwestii przez społeczeństwo obywatelskie. Jak powszechnie wiadomo, zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego nie tylko zwiększyłoby wzajemne zrozumienie, ale poprawiłoby także jakość obecnych negocjacji FTA/EPA, jeśli chodzi o wiedzę ekspercką.

4.1.2 Obywatele europejscy żądają stosowania tekstów UE ustanawiających zasadę przejrzystości. EKES wnosi o przekazywanie tekstów zainteresowanym stronom na możliwie jak najwcześniejszym etapie.

4.1.3 Mając na względzie uzasadnione żądanie obywateli europejskich dotyczące pełnej przejrzystości negocjacji handlowych, EKES zwraca uwagę Rady i Komisji na konieczność ścisłego i spójnego stosowania art. 218 TFUE, zwłaszcza z tego ust.10: „Parlament Europejski jest natychmiast i w pełni informowany na wszystkich etapach procedury”.

4.1.4 EKES zaleca, by KE opracowała model konsultacji ze społeczeństwem obywatelskim na potrzeby prowadzonych przez UE i Japonię negocjacji FTA/EPA, który byłby podobny do modelu stosowanego przy negocjacjach UE w sprawie TTIP (sesja z zainteresowanymi stronami po każdej rundzie negocjacji, utworzenie grupy doradczej złożonej z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego, w skład której weszliby członkowie EKES-u). Ponadto, z tego co Komitetowi wiadomo, istnieje podobny mechanizm w przypadku negocjacji transpacyficznych z udziałem USA i Japonii.

4.2 Konsultacje

4.2.1 Jak stwierdzono powyżej, wszystkie zawarte niedawno przez UE umowy o wolnym handlu zawierają rozdział poświęcony handlowi i zrównoważonemu rozwojowi⁽¹⁷⁾, który przyznaje kluczową rolę monitorującą społeczeństwu obywatelskiemu – niezależnym, przedstawicielskim organizacjom, które w wyważony sposób reprezentują biznes, pracowników oraz inne zainteresowane strony. EKES popiera starania Komisji, by włączyć tego rodzaju rozdział do umowy z Japonią.

4.2.2 **Władze Japonii** pragną osiągnąć stabilny wzrost poprzez zrównoważony rozwój (zob. „Abenomika”⁽¹⁸⁾). Umowy o wolnym handlu, które Japonia zawarła z partnerami w Azji, zawierają postanowienia dotyczące utworzenia podkomitetu ds. monitorowania skutków umowy dla środowiska biznesu. Mimo różnego zakresu kompetencji i warunków, zarówno Unia Europejska, jak i Japonia są zaznajomione z zasadą monitorowania skutków umów o wolnym handlu. W związku z tym EKES zachęca strony do włączenia do umowy istotnego rozdziału dotyczącego handlu i zrównoważonego rozwoju.

4.2.3 Rząd japoński powołał pewną liczbę wewnętrznych komitetów wielostronnych, by konsultować z przedsiębiorstwami skutki, jakie będą miały umowy o wolnym handlu dla środowiska biznesu. Istnieją ponadto organy konsultacyjne, w których zasiadają przedstawiciele rządu i spółdzielni oraz rządu i związków zawodowych. Oprócz tego działają także inne, szeroko zakrojone struktury konsultacyjne, na przykład wielostronne forum poświęcone społecznej odpowiedzialności za zrównoważoną przyszłość (MSF)⁽¹⁹⁾ lub Rada ds. Polityki Zatrudnienia.

4.3 **Model społeczno-gospodarczy UE** „kładzie na przykład (...) nacisk na solidne struktury instytucjonalne służące zarządzaniu kwestiami gospodarczymi, społecznymi, środowiskowymi i związanymi z zatrudnieniem (...), a także na prężny dialog społeczny i obywatelski oraz inwestycje w kapitał ludzki i jakość miejsc pracy”⁽²⁰⁾. Komitet zauważa, że model ten odzwierciedla wartości unijne, i że wszystkie instytucje powinny go propagować we wszystkich dziedzinach polityki.

⁽¹⁷⁾ TFUE, art. 11 i 21, ust. 2, lit. f).

⁽¹⁸⁾ „Abenomika”: „trzy strzały” służące ożywieniu wzrostu gospodarczego, zob. <http://www.eu.emb-japan.go.jp>; <http://en.wikipedia.org/wiki/Abenomics>, oraz artykuł: Wolff i Joshii „Japan and the EU in the global economy” („Japonia i UE w gospodarce światowej”), kwiecień 2014 r. na stronie: <http://bit.ly/1mLgY2r>

⁽¹⁹⁾ MSF: <http://sustainability.go.jp/forum/english/index.html>

⁽²⁰⁾ COM(2004) 383 final, 18 maja 2004 r. *Społeczny wymiar globalizacji*.

4.3.1 Komitet z zadowoleniem przyjmuje podjęte przez UE zobowiązania na arenie międzynarodowej, by ⁽²¹⁾:

- wspierać skuteczniejszy udział partnerów społecznych i innych przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego w globalnym łańdże (WTO), kształtowaniu polityki i monitorowaniu wdrażania umów handlowych,
- promować wartości europejskie w erze globalizacji ⁽²²⁾.

4.3.2 W odniesieniu do umowy o wolnym handlu z Japonią, **Parlament Europejski zalecił Komisji**, by skupiła się na podstawowych standardach w dziedzinie prawa pracy i przewidziała ambitny rozdział dotyczący zrównoważonego rozwoju, a także utworzenie „forum społeczeństwa obywatelskiego odpowiedzialnego za monitorowanie implementacji i zgłaszanie odnośnych uwag”. EKES nalega, by konsultowano się z nim oraz naciska na realizację tych zaleceń.

4.4 EKES przypomina, że sama Komisja opublikowała przewodnik dotyczący „przejrzystości w negocjacjach handlowych prowadzonych przez UE”, w którym stwierdza się, że „prace zakończą się sukcesem tylko wtedy, gdy będą odpowiadać oczekiwaniom Europejczyków” i że „poglądy społeczeństwa obywatelskiego odgrywają kluczową rolę na etapie przygotowawczym procesu negocjacji” ⁽²³⁾.

EKES pragnie:

- by Komisja uznała rolę EKES-u i uwzględniła go jako ważny czynnik we wszystkich aspektach procesu negocjacyjnego;
- by w trakcie całego procesu negocjacji prowadzono regularny dialog między Parlamentem, Komisją i EKES-em;
- by w ciągu całego tego procesu zachowano rolę społeczeństwa obywatelskiego jako czynnika integrującego;
- by Komisja uwzględniła w umowie:
 - wspólny mechanizm monitorowania obejmujący europejskie i japońskie społeczeństwo obywatelskie, utworzony na etapie wdrażania;
 - krajowe organy doradcze, które kierowałyby opinie i zalecenia do każdej ze stron i do wspólnych organów politycznych, a także do wspólnych organów zaangażowanych w umowę i które byłyby upoważnione do przyjmowania wniosków od innych zainteresowanych stron (zwłaszcza dotyczących rozdziału dotyczącego zrównoważonego rozwoju) i do przekazywania ich po załączeniu własnych opinii i zaleceń;
 - możliwość zwrócenia się o konsultacje lub procedurę rozstrzygania sporów w wypadku nieosiągnięcia celów rozdziału poświęconego zrównoważonemu rozwojowi;
 - wspólny organ z udziałem europejskiego i japońskiego społeczeństwa obywatelskiego, który zapewniłby ramy regularnego i zorganizowanego dialogu i współpracy między nimi oraz ramy komunikacji z przedstawicielami rządów z UE i Japonii.

4.5 Prawie wszyscy przedstawiciele europejskich i japońskich organizacji społeczeństwa obywatelskiego, z którymi przeprowadzono konsultacje ⁽²⁴⁾, zadeklarowali poparcie dla ustanowienia takiego wspólnego organu monitorującego w ramach przyszłej umowy o wolnym handlu.

⁽²¹⁾ Komunikat Komisji w sprawie godnej pracy, maj 2006 r., COM(2006) 249 final, punkty 2.3 i 3.5.

⁽²²⁾ Konkluzje prezydencji Rady z 16–17 grudnia 2004 r., punkt 53; oraz z 16–17 czerwca 2005 r., punkt 31.

⁽²³⁾ Komisja Europejska, „Transparency in EU Trade negotiations” (Przejrzystość w negocjacjach handlowych prowadzonych przez UE), 2012 r.; oraz http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2012/june/tradoc_149616.pdf

⁽²⁴⁾ Podczas wysłuchania, które odbyło się 15 stycznia 2014 r. w siedzibie EKES-u, a następnie podczas wizyty służbowej w Japonii pod koniec stycznia 2014 r., skonsultowano się z około 40 organizacjami, partnerami społecznymi i innymi zainteresowanymi stronami i wysłuchano ich poglądów, oczekiwań i obaw dotyczących przyszłej umowy o wolnym handlu między UE a Japonią.

4.5.1 Przy opracowywaniu mechanizmów monitorowania należy uwzględnić istniejące struktury i dotychczasowe doświadczenia z UE i Japonii. EKES pragnie uczestniczyć w określaniu roli, zakresu i składu grupy doradczej UE oraz wspólnego organu monitorującego. Należy zasięgnąć opinii wszystkich zainteresowanych stron, a EKES musi być kluczowym elementem tego procesu.

4.5.2 Zorganizowany dialog między przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego UE i Japonii nada FTA/EPA ważny wymiar, m.in. kulturowy. EKES uważa, że kluczowe znaczenie ma regularne utrzymywanie kontaktów z japońskimi partnerami, aby upewnić się, że forma, zakres kompetencji i skład przyszłego wspólnego organu monitorowania odpowiadać będą oczekiwaniom obu stron.

5. Kluczowe punkty

5.1 Negocjacje

5.1.1 Komitet przyjmuje z zadowoleniem fakt, że w czerwcu 2014 r.⁽²⁵⁾ pozytywne sprawozdanie z postępów pozwoliło Radzie UE kontynuować negocjacje.

5.1.2 Celem umowy jest poprawa dostępu do rynku i zapewnienie spójności regulacji, a więc sprzyjanie rozwojowi wzajemnej wymiany handlowej i inwestycji. Powinna też przyspieszyć zrównoważony wzrost i tworzenie liczniejszych i lepszych miejsc pracy, zwiększyć dostępne konsumentom opcje oraz rozwinąć konkurencyjność i wydajność obu gospodarek.

5.1.3 Priorytetem Unii Europejskiej jest zniesienie barier pozataryfowych. W swojej *ocenie skutków*⁽²⁶⁾ Komisja wskazuje, że bariery te często mają przyczyny kulturowe oraz protekcjonistyczne skutki. EKES zauważa, że trudno na nie wpłynąć, jeśli opierają się na wciąż zmieniających się, choć ustalanych na najwyższym szczeblu, standardach. Chronią one niekiedy całe sektory, takie jak sektor kolei w Japonii.

5.2 Wymiana towarowa

5.2.1 Zniesienie barier taryfowych powinno obejmować wszystkie produkty, także produkty rolne i przetworzone, pojazdy silnikowe, uznane za towary „wrażliwe”, bądź produkty chemiczne i farmaceutyczne. W stosownych przypadkach należy wprowadzić okresy przejściowe.

5.2.2 Promocja handlu byłaby zapewniona poprzez wzajemne uznanie produktów certyfikowanych w związku ze stosowaniem przez nie podobnych lub równoważnych standardów, a także dzięki współpracy, tam gdzie to możliwe, w zakresie harmonizacji przepisów i systemów. Jednakże bardzo istotne będzie dopilnowanie, by tego rodzaju współpraca w celu ustanowienia nowych standardów światowych nie doprowadziła do ich obniżenia.

5.2.3 Bariery pozataryfowe hamujące eksport UE stosowane są jako ukryte środki protekcjonistyczne. Należy je ograniczyć lub znieść, zwłaszcza jeśli zostały już rozpoznane w trakcie negocjacji; należy także dostosować standardy do ich międzynarodowych odpowiedników.

5.3 MŚP

5.3.1 Jako że MŚP stanowią 99 % tkanki gospodarczej zarówno w Japonii, jak i w Europie, i tworzą 70–80 % miejsc pracy, EKES wzywa Komisję do poświęcenia im szczególnej uwagi.

5.3.2 Zważywszy, że z racji swej wielkości MŚP dysponują ograniczonymi środkami, w tym także w zetknięciu z przepisami rządowymi i regulacjami handlowymi, można oczekiwać, że zyskają na umowach FTA/EPA między UE i Japonią, zwłaszcza na uproszczonych przepisach i ograniczonych kosztach administracyjnych. Niemniej MŚP potrzebują wsparcia w przezwyciężeniu przeszkód związanych z wszelkim wzrostem ich zaangażowania na arenie międzynarodowej – chodzi tu o bariery językowe, różne kultury biznesowe, wysokie koszty transportu, brak personelu posiadającego odpowiednie umiejętności, informacje o rynkach zagranicznych i brak wystarczających zasobów finansowych.

⁽²⁵⁾ Rada Europejska z 18 i 19 października 2012 r., pkt 2 lit. k); Rada do Spraw Zagranicznych (Handel) UE, 29 listopada 2012 r., mandat negocjacyjny w sprawie umowy o wolnym handlu z Japonią dla Komisji; Rada Europejska z 29 czerwca 2014 r.

⁽²⁶⁾ Komisja Europejska, 2012 r., „Impact Assessment Report on EU-Japan trade relations” (Sprawozdanie z analizy skutków dotyczące stosunków handlowych UE – Japonia), http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2012/july/tradoc_149809.pdf

5.3.3 Aby można było odnieść maksymalne korzyści z FTA/EPA między UE i Japonią niezbędna będzie współpraca obu stron, by zwiększyć wiedzę MŚP o istniejących służbach i programach wsparcia⁽²⁷⁾ dla MŚP oferowanych przez Centrum UE – Japonia ds. Współpracy Przemysłowej⁽²⁸⁾ oraz JETRO⁽²⁹⁾. Należy zwłaszcza lepiej informować o nowych możliwościach biznesowych, które powinny wyłonić się w związku z omawianą umową. Na przykład europejskie MŚP mogłyby być zainteresowane japońskim sektorem ICT, opieki zdrowotnej⁽³⁰⁾, usług, energii odnawialnej, żywności ekologicznej⁽³¹⁾ i produktów delikatesowych.

5.4 Przemysł rolno-spożywczy

5.4.1 Liberalizacja rynku zapewniłaby nowe perspektywy dla produktów rolno-spożywczych obu partnerów (wzrost o 200 %), jednak rolnictwo jest jednym z najbardziej spornych obszarów negocjacyjnych. Sektor rolnictwa w Japonii może zagwarantować tylko 40 % samowystarczalności żywnościowej, jest to więc dla niego szczególnie istotna kwestia. Japońscy rolnicy żądają, by we wszystkich negocjacjach z zagranicą wyłączyć z ograniczeń taryfowych pięć rodzajów produktów: ryż; wołowinę i wieprzowinę; mleko i produkty mleczne; pszenicę i jęczmień; cukier i słodziki. Eksport większej ilości przetworzonych produktów spożywczych byłby postrzegany jako istotna szansa dla UE, zwłaszcza jeżeli wiele japońskich barier pozataryfowych zostałoby usuniętych.

5.4.2 EKES pragnie, by umowa obejmowała kwestię praw własności intelektualnej⁽³²⁾, aby w sprawiedliwy sposób chronić innowacje europejskie. Kwestia chronionych oznaczeń geograficznych jest trudnym punktem dyskusji. Ochrona własności intelektualnej w wypadku wysokiej- jakości produkcji rolnej może stanowić ukrytą przeszkodę dla importu. Już w ramach WTO Unia Europejska i Japonia przyjęły inne podejście: UE dążyła do rozszerzenia zakresu chronionych oznaczeń geograficznych, by zapewnić wyższy poziom ochrony o skutkach wiążących (porozumienia TRIPS – propozycja UE z 1998 r.), podczas gdy Japonia wraz z USA proponowały (1999 r.), by członkowie informowali WTO o swoich oznaczeniach geograficznych w celu stworzenia bazy danych jako źródła informacji dla innych członków, bez skutków wiążących. EKES uważa, że jest to istotne zagadnienie, do którego należy podejść w sposób ostrożny w trakcie negocjacji.

5.5 Usługi

5.5.1 Japońscy rolnicy i konsumenci są bardzo zaangażowani w ruch spółdzielczy, który zapewnia wzajemne ubezpieczenia i usługi bankowe. Postrzegają oni liberalizację usług jako zagrożenie, podczas gdy dla wielu innych osób stanowi ona dużą szansę, w tym dla tzw. srebrnej gospodarki. Usługi oferują istotną możliwość znaczącego wzrostu handlu.

5.5.2 W 2012 r. UE-27 wyeksportowała usługi o wartości 24,2 mld EUR brutto do Japonii, zaś import z Japonii wyniósł 15,6 mld EUR brutto – nadwyżka wyniosła więc 8,6 mld EUR na korzyść UE-27, przy czym należy pamiętać, że ludność Japonii jest czterokrotnie mniej liczna niż ludność UE. Prawie wszystkie konsultowane organizacje japońskie, które wspomniały o liberalizacji usług, wypowiedziały się przeciw „wykazowi negatywnemu”, zgodnie z którym wszystkie usługi, które nie zostały wyraźnie wykluczone w tekście umowy, byłyby tym samym objęte wolnym handlem. Podczas gdy rolnicy i konsumenci mogą być przeciwni negatywnemu wykazowi, to biznes zdecydowanie go popiera. Dla władz publicznych taki wykaz negatywny oznaczałby ograniczenie ich możliwości interwencji. Przyszłe usługi byłyby automatycznie objęte zliberalizowanym obszarem. UE popiera nieograniczone prawo państw do stanowienia przepisów w interesie publicznym.

5.6 Zamówienia publiczne

5.6.1 Dla przedsiębiorstw UE ważne jest uzyskanie dostępu do japońskich zamówień rządowych dzięki zniesieniu barier normatywnych, wprowadzeniu przejrzystych procedur i zapewnianiu identycznych informacji wszystkim zainteresowanym stronom, zniesieniu bardzo problematycznych ograniczeń na rynku kolei oraz wdrożeniu systemu dostępu do informacji online. Poza zadeklarowanym zaangażowaniem politycznym obecne negocjacje wymagają stabilności prawa w odniesieniu do standardów.

5.6.2 Niezbędna będzie wzajemność w dziedzinie uczciwej konkurencji. Komitet uważa, że w umowie należy dokładnie określić formy zezwoleń stosowanych przez obie strony w dziedzinie pomocy i dotacji państwowych.

⁽²⁷⁾ <http://www.eu-japan.eu/smes-support>; <http://www.jetro.go.jp/en/database>

⁽²⁸⁾ <http://www.eu-japan.eu/smes-support>

⁽²⁹⁾ <https://www.jetro.go.jp/en/database/>

⁽³⁰⁾ Żywność ekologiczna stanowi jedynie 0,4 % całej żywności sprzedawanej w Japonii (dane Europejskiej Rady Biznesu w Japonii (EBC)).

⁽³¹⁾ Oczekuje się, że w 2050 r. 38 % społeczeństwa japońskiego osiągnie wiek 65 lat lub więcej.

⁽³²⁾ Dz.U. C 68 z 6.3.2012, s. 28.

5.6.3 Unia Europejska, państwa członkowskie i Japonia muszą w dalszym ciągu mieć możliwość finansowania celów służących interesowi ogólnemu określonych zgodnie z ich demokratycznymi procedurami, m.in. w odniesieniu do sektora społecznego, środowiska i zdrowia publicznego. UE ma zobowiązania traktatowe związane z usługami publicznymi.

5.7 Inwestycje ⁽³³⁾

5.7.1 W 2012 r. bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ) UE-27 w Japonii osiągnęły kwotę 434 mld EUR, zaś BIZ Japonii w UE wyniosły 3 374 mln EUR ⁽³⁴⁾. Kluczową zasadą FTA/EPA jest wzajemność; gdyby zatem umowa doprowadziła do utraty miejsc pracy, to EKES wzywa Komisję, by poświęciła szczególną uwagę tej kwestii i rozważyła wykorzystanie Funduszu Dostosowania do Globalizacji, by to zrekompensować. EKES uważa ponadto, że być może konieczne okaże się zapewnienie odpowiedniej rekompensaty za straty poniesione przez przedsiębiorstwa w zakresie zasobów ludzkich i technologii, finansowanych wcześniej z funduszy publicznych.

5.7.2 UE i Japonia powinny dokonać przeglądu swych przepisów dotyczących ograniczeń w zakresie własności, a także regulacji odnoszących się do zezwoleń i kontroli oraz ułatwień dla inwestycji.

5.7.3 EKES zauważa, że zarówno prawo, jak i sądy w Japonii i w UE pozwalają na sprawiedliwe rozstrzygnięcie sporów w ramach zwykłych procedur; państwa członkowskie UE i Japonia oferują inwestorom pełną gamę gwarancji instytucjonalnych i prawnych. Biorąc pod uwagę bardzo delikatny charakter rozstrzygnięcia sporów między inwestorem a państwem, a także rozbieżne opinie różnych zainteresowanych stron, EKES z zadowoleniem przyjmuje rozpoczęcie przez Komisję konsultacji publicznych w związku z transatlantyckimi negocjacjami handlowymi. Byłby również zadowolony, gdyby podjęto podobną inicjatywę w Japonii, aby uwzględnić poglądy zainteresowanych stron z tego kraju.

5.7.4 EKES proponuje, by promować szeroki dialog w sprawie rozstrzygnięcia sporów po określeniu stosownych warunków i ocenie skutków przez Komisję. W istocie Komitet opracowuje już własną opinię w tej sprawie.

5.7.4.1 W każdym przypadku żaden przepis dotyczący rozstrzygnięcia sporów w zakresie inwestycji nie powinien wpływać na zdolność państw członkowskich UE do stanowienia prawa w interesie publicznym ani do realizacji celów polityki publicznej. Definicje inwestycji oraz „sprawiedliwego i równego traktowania” muszą być jasne. Powinno to być jednym z punktów negocjacji.

Bruksela, 15 października 2014 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Henri MALOSSE

⁽³³⁾ Od czasu wejścia w życie Traktatu z Lizbony Komisja Europejska posiada kompetencje w dziedzinie inwestycji. Opublikowała ona komunikat pt. „W kierunku kompleksowej europejskiej polityki dotyczącej inwestycji międzynarodowych”, na temat którego Komitet wydał opinię (Dz.U. C 318 z 29.10.2011, ss. 150-154).

⁽³⁴⁾ Źródło: Eurostat 170/2013 – 18 listopada 2013 r.